

DLA doktori értekezés tézisei

Németh Zsuzsanna

A STABAT MATER SZÖVEG
FELDOLGOZÁSAI
KÁROLYI PÁL KOMPOZÍCIÓIBAN

Témavezető: Dr. Mohay Miklós, DLA

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem
28-as számú művészet- és művelődéstörténeti tudományok
besorolású doktori iskola

Budapest

2024

I. Kutatás előzményei

Károlyi Pál kórusműveivel 2016-ban találkoztam először, amikor második felesége, Károlyi Pálné (szül.: Király Edit) kóruskompozíciókat tartalmazó kottacsomagot bocsátott a rendelkezésemre. A művek átnézése után egyértelművé vált, hogy a magyar zenei élet egy olyan személyiségének a kompozícióit tartom a kezemben, akinek zeneszerzői munkássága mindenképpen megérdemli, hogy alaposan és behatóan foglalkozzanak vele. A művek áttekintése közben találtam rá a négy, különböző apparátusra írt Stabat Materre, illetve a Dies illa kompozícióra, amelyek szövegi alapját a Stabat Mater szekvencia képezi.

Károlyi Pál munkásságával kapcsolatban a *Parlando* és a *Muzsika* folyóiratok hasábjain megjelent, főként a hangszeres művek bemutatóiról szóló kritikák mellett mindössze két hosszabb lélegzetű írás látott napvilágot (Sophia Czifra-Philippzig: *Pál Károlyi und sein Klavierwerk*, Horváth Márton Levente: *Egy műfaj illegalitásban. Misekompozíciók Magyarországon 1949–1969 között*). Kórusra írott kompozícióinak szakmai és

művészi színvonala, mind a fellelhető kórusművek száma érdemessé teszi arra, hogy egy alapos kutatás tárgya legyen.

II. Források

Elsődleges forrásnak Károlyi Pál kéziratban, szerzői kiadásban, illetve nyomtatásban megjelent művei tekinthetők, amelyek egy része a Magyar Művészeti Akadémia könyvtárában digitalizált formában fellelhető. A gyűjteményből hiányzó anyagot Károlyi Pál második felesége, Károlyi Pálné bocsátotta a rendelkezésemre. Sajnos még így is akadtak olyan művek, amelyek létezése nyomon követhető, de kottája az évek során elkallódott.

A kutatásban megbízható kiindulási pont volt Károlyi Pál önéletrajza is.

Horváth Márton Levente több magyar zeneszerzővel, köztük Károlyi Pállal is készített riportot. Ennek Károlyi Pálra vonatkozó hangfelvételét a rendelkezésemre bocsátotta.

Ezekon kívül próbáltam minden olyan írást, recenziót felkutatni, amelyek segítségével többet megtudhattam a

zeneszerző életművéről. A dolgozat bibliográfiája felsorolja azokat, amelyeket felleltem, és amelyek szervesen kapcsolódtak a témaválasztásomhoz.

Mivel Károlyi Pál munkásságának nagy része a disszertáció megírása előtt még feltáratlan volt, a kutatás témaköréhez szervesen kapcsolódó források száma csekély volt.

III. Módszer

Elsőként betekintést kívántam nyerni Károlyi Pál hangszeres kompozícióiba, ezért igyekeztem átfogóan megvizsgálni a rendelkezésre álló kottákat. Ezáltal szélesebb képet kaptam zeneszerzői munkásságáról. Ez lett az alapja a disszertáció első fejezetének, amelyben Károlyi Pál életrajzi áttekintése mellett kitérek a hangszeres és oratorikus műveire.

Ezt követően szűkítettem a kutatási területet és elemeztem a kórusműveit, de már sokkal aprólékosabban, mint azt a hangszeres kompozíciók esetében tettem. Három jól elkülöníthető alkotóperiódus körvonalazódott,

amelyeket a zeneszerzői korszakra jellemző szempontok alapján elemeztem.

Kutatásom utolsó szakaszában a Stabat Mater szöveget feldolgozó kompozíciókra összpontosítottam. Az elemzések során dr. Kelecsényi László szó szerinti fordítását használtam fel, hogy mélyrehatóbban vizsgálhassam a szöveg és a zene kapcsolatát.

Végezetül, összegzőképpen időrendi táblázatba foglaltam Károlyi Pál kórusműveit, amelyeknek a keletkezési dátumát, apparátusát, a kiadás évet, bemutatójuknak helyét, idejét, előadóit és karnagyait gyűjtöttem össze.

IV. Eredmények

A kutatás a teljesség igénye nélkül ugyan, de hiánypótló jelleggel rámutat Károlyi Pál munkásságára, az életrajzi vonatkozásba beleágyazva kitér a fontosabb hangszeres és oratorikus kompozíciókra. Alkotóperiódusokra bontva bemutatja Károlyi Pál kórusra írt műveit, majd ezekből mintegy kiemelve, a Mária-siralom egymástól eltérő

változatain keresztül vizsgálja a zeneszerző kompozíciós technikáját.

A disszertáció véglegesítésének éve egybeesik Károlyi Pál zeneszerző születésének 90. évfordulójával, így ez egyfajta tiszteletadás is a művész felé, másrészt kezdeményezi a zenetörténetileg még feldolgozatlan zeneszerző munkásságának további érdemi vizsgálatát.

V. Értekezés tárgyköréhez tartozó tevékenység dokumentációja, a disszertáció szerzőjének koncertjei

2018. március 25.: Hangverseny a Nádor teremben

- Poulenc: Hodie Christus natus est (Wesley Schola)
- Arvo Pärt: Bogorogyice gyevo (Wesley Schola)
- **Károlyi Pál: Ave maris stella** (Wesley Schola)
- **Károlyi Pál: Ave Maria** (Wesley Schola)
- Ola Gjeilo: Ubi caritas (Wesley Schola)
- Kodály: Szép könyörgés (Budapesti Vándor Kórus)
- Gárdonyi Zsolt: Erdő, erdő (Budapesti Vándor Kórus)
- Sári József: Alleluia (Budapesti Vándor Kórus)
- **Károlyi Pál: Stabat Mater vegyeskarra és orgonára** (Budapesti Vándor Kórus, Endreffy Attila – orgona)

2020. október 3.: Hangverseny a Budapest-Angyalföldi Szent László Plébániatemplomban (Budapesti Vándor Kórus)

- **Károlyi Pál: Dies illa** (Budapesti Vándor Kórus, Palkovits Mária – orgona)

2021. október 23.: Hangverseny a Mátyás-templomban (Budapesti Vándor Kórus)

- Ęriks Ešenvalds: Lux aeterna
- **Károlyi Pál: Dies illa**

2023. szeptember 30.: Hangverseny a Fasori evangélikus templomban (Budapesti Vándor Kórus)

- Sweelinck: Hodie Christus natus est
- Samuel Wesley: O, sing unto mie Roundelaie
- Mendelssohn: Am Neujahrstage
- Stanford: Beati quorum via
- **Károlyi Pál: Dies illa** (a Budaörsi Pro Musica Kórusal, karigazgató Tóth Csaba, Palkovics Mária – orgona)
- Károlyi Pál: Dies illa (Budaörsi Pro Musica Kórus, karigazgató Tóth Csaba, Budapesti Vándor Kórus, Palkovics Mária – orgona)